

nemegyszer a mi közrehatásunk is szerepel. Most az ad kétségekre okot, hogy vajon tudjuk-e még itt Nagy-Britanniában, mit hívunk jobb életnek, mik az alapvető feltételei, és ezek hogyan érhetők el.

Pár nappal a szavazás után Franciaországba utaztam, ahol a New York-i Egyetem hallgatóinak tartottam órákat párizsi nyári egyetemi kurzusuk keretében. (Ez egyébként – gondolom – nem lesz olyan egyszerű dolog a közeljövőben.) Leszálltam a vonatról és egyenesen mentem vacsorázni; az étteremben leültem az egyik kollégámmal, a boszniai születésű íróval, Aleksandar Hemonnal szemben, rendeltem egy italt, és színpadias módon „teljes katasztrófának” nyilvánítottam a brexitet. A regényíróknak jó érzékük van a színpadiassághoz. Hemon felsóhajtott, szomorúan elmosolyodott, és így szólt: „Nem. Ez csak egy »katasztrófa«. A háború a teljes katasztrófa.” A Jugoszlávia összeomlásához vezető véres függetlenségi háború végigélése arányérzéklet ad az embernek. Egy ilyen méretű európai háború közléről való megtapasztalását sikerült elkerülnie Nagy-Britanniának immár több mint fél évszázadon keresztül, és részben ennek kivédésére hívták életre az Európai Uniót is. Csak rajtunk múlik, hogy még tovább megyünk-e a „katasztrófa” nevével fémjelzett úton.

(The New York Review of Books)

Zanny Minton Beddoes

Miért aggódnak Kína vezetői? – 225 millió kínai nem tévedhet

A Kommunista Párt a tömegek jólététől tette függővé saját sorsát – most ez fenyegeti továbbélését

A kilencvenes évek vége előtt a középosztály fogalma nemigen létezett Kínában. 2000-ben ötmillió háztartás rendelkezett jelenlegi árfolyamon számolva 11 000 dollár (3 270 000 forint) és 43 000 dollár (12 220 000 forint) közti évi bevétellel; ma ez a szám 225 millió. 2020-ra a kínai középosztály soraiban valószínűleg jó-

val többen lesznek, mint az európaiban. Ez az elképesztő fejlődés világszerte lökést adott a gazdasági növekedésnek, és teljesen átrajzolta Kína arculatát. A rizsföldek helyén felhőkarcolók nőttek ki, biciklik helyett közlekedési dugók látványa fogad bennünket. Egy befelé figyelő nép egyre nyitottabb lett a nagyvilág felé: tavaly a kínaiak 120 milliószor utaztak külföldre, ami négyszeres emelkedést jelent egy évtizeden belül. A közösségi oldalakat kínai csevegők mérhetetlen tömege árasztotta el.

Valami azonban hiányzik. Más – a gazdagodás útján elindult – önkényuralmi rendszerekben az új középosztályok politikai változást követeltek. Dél-Koreában az 1980-as években egyetemista körökből indultak ki azok a tiltakozások, melyek végül is a katonai uralom végéhez vezettek. Tajvanon az 1990-es években a demokráciát követelő középosztály bírt rá egy önkényuralmi kormányt a szabad választások kiírására.

Sok szakértő úgy tartja, hogy Kínára nem érvényes ez a szabály. A kínai városok nagy része ma épp olyan gazdag, mint Dél-Korea vagy Tajvan volt, amikor a változás útjára léptek. Mindenesetre Kínában nem látni nagyszabású, demokráciát sürgető megmozdulásokat, mióta 1989-ben a tankok láncerekei széttaposták a Tienanmen téri tüntetéseket. Kína elnöke, Hszü Csin-ping pedig rendkívül lenézően vélekedik a demokratikus politikáról.

Ennek a szemléletnek a működőképességét bizonyítékok támasztják alá. Kína-szerte csodálat övezi a keményvonalas Hszü-t mint erőskezű vezetőt és a korrupció elleni harcost. A kínai középosztályból kevesen mondják azt, hogy demokráciát akarnak, és nemcsak azért, mert bajba kerülhetnek, ha a rendszer ellen szólnak. Sokan az arab tavasz utáni káosz alapján gondolják így, és visszahőkölnek. Nagy-Britannia döntését az Európai Unióból való kilépést illetően néhányan úgy tekintik, mint annak a jelét, hogy bizonyult politikai ügyekben nem érdemes az utca emberére bízni a szavazást. Lehet, hogy a kínai kormány kíméletlenül lép fel bírálói ellen, de legalább hagyja meggazdagodni az embereket. Azok pedig mondhatnak és tehetnek nagyjából mindent, amit csak akarnak, feltéve, ha távol maradnak a politikától.

Nyugtalan idők

Ha viszont a felszín mögé nézünk, kiderül, hogy a kínai középosztály messze nem elégedett. Tagjai jólétben élnek, de nem érzik magukat biztonságban. Aggódnak amiatt, hogy ki fogja eltartani őket öregkorukban; a legtöbb házaspárnak csak egy gyermeke van, a szociális ellátási háló pedig nagyon kezdetleges. Amiatt is nyugtalanok, hogy ha megbetegszenek, minden vagyonuk rámehet a kórházi kezeléseik költségeire. Ha saját otthonnal rendelkeznek – mint ahogy ez 80 százalékuk esetében fennáll – félnek, hogy elveszítik; Kínában a tulajdonjogokat kénye-kedve szerint felrúghatja egy kapzsi hivatalnok. A megtakarításaik miatt is fáj a fejük: a bankok nevetségesen alacsony kamatlábakat ajánlanak, az alternatív befektetési eszközöket pedig rosszul vagy egyáltalán nem szabályozzák. Nem volt a világtörténelemben még egy piramisjáték, mely több befektetőt csalt volna lépre, mint a 2016 januárjában bedőlő kínai csalássorozat.

A kínai középosztály elég ingerült. Tömegesen csúfot üznek a marxizmusból, amit a rendszer a torkukon próbál lenyomni. Még többen dühödnek föl az összes iparágat és minden tevékenységet behálózó korrupción, mely inkább az összeköttetéseket, nem pedig a tehetséget és a szorgalmas munkát jutalmazza. Szinte mindenki dühös a légszennyezés miatt, mely eltömiti a tüdejüket, megrövidíti az életüket, és megbetegíti a gyermekeiket. Nem tudják nem észrevenni, hogy az elkövetők – befolyásos barátokkal a hátuk mögött – büntetlenül szennyezik a levegőt, a talajt és a vizeket.

Néhányan pedig csalódtak. Kínában jóval több mint kétfélmillió civil szervezet működik. Az ott dolgozók közül sokan a középosztályból valók, akik a párttól függetlenül szeretnék javítani a társadalmon. A tisztább környezetért, a dolgozókkal szembeni tisztességes bánásmódért, vagy éppen a nők, a homoszexuálisok és a bevándorlók hátrányos megkülönböztetése ellen emelik fel szavukat. E csoportok közül egyik sem száll szembe nyíltan a párt hatalmával, de gyakran kifogásolják a módot, ahogy egyeduralkodó törekvéseit érvényesíti.

A párt pontosan tudja, hogy a középosztály – ahová a 88 millió párttag nagy része is tartozik – adja támogatói bázisát. Amikor Hszi 2012-ben hatalomra került, Amerikára utalt a „kínai álomról” szóló, a középosztályhoz intézett, lelkesítő beszédében. A párt próbálja mérni a közvéleményt, hogy megfeleljen az elvárásoknak, és enyhítse a társadalmi feszültségeket.

Még így is nehéz elképzelni, hogy Kína gondjait orvosolni lehetne, hacsak nem lesz áttekinthetőbb és elszámoltathatóbb a kormány. Jogállamiság nélkül – aminek saját bevallása szerint Hszi is híve – sem az egyén, sem pedig tulajdona nem lehet igazán biztonságban. Átláthatóbb kormányzásra van szükség a korrupciós ügyek következetes felfedéséhez és felszámolásához. Továbbá szólásszabadság nélkül a civil szervezetek sem tudnak változást elérni.

Az ingerült középosztály

Évezredek történelmi viharai és az 1960-as évek véres kulturális forradalmának nem is olyan régi emlékei után nemegyszer hangzik el a kínaiak szájából, hogy mélyen ül bennük a káosztól való félelem. A városlakóknak azonban közel a fele 35 év alatti. Ők keveset tudnak a zürzavaros Mao-korszakról. Ha úgy érzik, nem figyel rájuk a kormány, készek hangot adni panaszaiknak. Ilyen például a dél-kínai Lubu városa, ahol 2016. július 3-án középosztálybeliek ezrei tiltakoztak egy ott építendő szeméttégető tervei ellen: szembeszálltak a rendőri erővel, és megkísérelték megrohmozni a kormányzati épületeket.

Az ilyen tiltakozások nem ritkák. 2010-ben 180 000 hasonló eset történt a pekingi Csinghua Egyetem felmérése szerint, azóta pedig nem állnak megbízható adatok rendelkezésre. Amikor gyors volt a növekedés üteme, nyugalmi helyzet állt be; ahogy viszont lelassul a gazdaság, zavargások törhetnek ki, különösképpen, ha a párt olyan nehéz döntések előtt áll, mint a gyárbezárások, állami vállalkozások szerkezetátalakítása vagy a szennyezés féken tartása.

A középosztálybeli tiltakozások sorsa végül a párt-elit berkeiben dől el. A demokráciát sürgető 1989-es mozgalom azért kapott szárnyra, mert a párttagok egy része is hajlott a refor-

mokra. Nincsenek egy következő Tienanmenre utaló jelek, viszont feszültségek mutatkoznak a vezetőségen belül. Hszi ellenségeket szerzett magának tisztogatási kampányával, mely – úgy tűnik – vetélytársait rosszabbul érinti, mint szövetségeseit (a legutóbbi célpont a korábbi vezető, Hu Csin-ao Hszi egyik szárnysegédje volt). Hszi munkatársai pedig a hatalom megszerzésén mesterkednek.

A pártnak talán még sok éven át sikerül kivédenie a támadásokat. Kína hatalmas állambiztonsági szervezete gyorsan mozgásba lendül, ha lázongások leveréséről van szó. Mindazonáltal hiba volna kizárólag csak az elnyomásra támaszkodni. Kína középosztálya a jövőben csak erősödni fog, és egyre hangosabban követeli majd a változásokat is. Ha a világ legnagyobb középosztályának követeléseai továbbra is siket fülekre találnak, ez akár a párt bukását is okozhatja.

(The Economist)

Francisco J. Azuaje⁷

A tudós magányának dicsérete

Mennyire válik a tudósok és a feltalálók hasznára az egyedül töltött idő?

Tényleg szüksége van a tudósoknak egy kis nyugalomra? Olyan rossz dolog lenne az egyedüllet a tudomány szempontjából? A tudományterületek és országok közti együttműködésekkel jellemezhető, Big Science-nek („nagy tudomány”) nevezett új korszakban az egyedüllet játékon hatásai nem mindig tűnnek nyilvánvalónak. Az emberek talán túl gyakran keverik össze az egyedülletet a magányossággal – sőt, akár a csoport vagy a többség ellen irányuló sértő göggel. Azaz a rendszeresen egyedül töltött időt gyakran úgy értelmezik, mint az egyévi tartozás és a beilleszkedés megélésére való különös alkalmatlanság bizonyítékát.

⁷ A cikk szerzője a luxemburgi Egészségügyi Intézet (Luxembourg Institute of Health, LIH) főmunkatársa.

Az egyedüllet játékon hatásai

Cikkünkben az egyedüllet egy olyanfajta – minimális szintű – elzártságra is utal, amely az e-mailek, a közösségi oldalak hírcsatornái és hasonló eszközök szakadatlan elektromos zajától való távol maradást jelenti. Sokan egyetértenek azzal, hogy ha kevesebb a zavaró tényező, akkor – elméletben – több munkát tudunk elvégezni. Amennyire akadályoz bennünket figyelmünk elvonása feladataink helyes sorrendben való elvégzésében vagy befejezésében, annyira szükségesnek tekinthető az egyedüllet dolgaink folyamatos elintézéséhez. A „dolgok elintézésének” fogalma ma különös vonzerővel bír, és nemegyszer teljesítményünk lemérésének egyik módja. Segít továbbá abban is, hogy némiképp nélkülözhetetlenek és kissé észrevehetőbbnek tűnjünk. Tanulás, tervezés vagy kísérletezés közben az egyedüllet hozhatja meg a helyes ritmust. Jelentheti továbbá a szükséges ösztönzést ahhoz, hogy a lényegre tudjunk összpontosítani – s nem pedig arra, amit a legkevésbé várnak el tőlünk. Ezáltal kreatívabbak lehetünk, és felkészültebbé válhatunk összetettebb problémák megoldására.

Kapcsolódás a világhoz

Az elszigetelődés pillanatai nagy segítséget adnak ahhoz is, hogy túléljük a napot és kibéküljünk a körülöttünk lévő világgal. Még az állandó fecsegés és tokolódó zajforrás közepete is dönthetünk úgy, hogy visszakapcsolunk a saját sebességünkre és visszatérünk belső nyugalmunk állapotába. Az effajta természetes ritmushoz való visszatérés azonban nem feltétlenül jelenti a cselekvés hiányát, vagy hasztalan üres órákat. Ez inkább egyfajta gyógyító válasz a világ felé, egy lehetőség arra, hogy újraértelmezzük saját vagy éppen mások tevékenységét. Ezek azok a pillanatok, amelyekben ráláthatunk az egy-egy feladat, kötelesség vagy tervezet mögött meghúzódó okokra. Ugyanakkor jól megérdemelt pihenést is jelenthetnek, amikor kiszakadhatunk végre a napi robot unalmas világából. Hatásukra akár saját feltevéseinket is megkérdőjelezhetjük; még azokat is, melyeket maguktól értetődőnek tartunk a lehetőségek és erőforrások ismeretében. Nincsen semmi baj